

1. SCHAATSEN SLIJPEN HOE DOE JE DAT (herhaling)

(IJBM - IJslolly september 2003)

De schaatsen

De aankoop van een paar schaatsen moet niet als een kleinigheid afgedaan worden; neem rustig de tijd om een paar schaatsen te passen en op een aantal punten te bekijken. Doe in ieder geval de aankoop bij een zaak waarvan je een goede voorlichting en service mag verwachten. Fietsenmakers op de hoek plegen over het algemeen zeer veel verstand van fietsen te hebben, maar over schaatsen gesproken: ho maar !

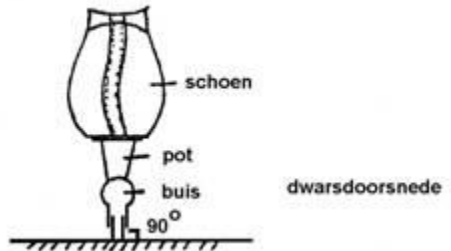
- a) In de eerste plaats de schoen: deze moet goed passend zijn. Heel vaak zie je mensen rijden op schaatsen, waarvan de schoen minstens enkele maten te groot is. De loze ruimte wordt dan opgevuld met een paar lekker dikke wollen sokken totdat de schaats wel "goed" past. En nog warm ook, meent men. Het tegendeel is waar. De steun die een goede schoen kan geven, ontbreekt geheel en die warmte valt ook tegen. De maat van de schaatsschoen blijkt over het algemeen bij de meeste wedstrijdrijders kleiner te zijn dan hun normale schoenmaat.
- b) Voor lage noren (toerrijders) geldt in het algemeen: de normale schoenmaat of 1 maat groter.
- c) Controleer ten tweede of de ijzers (schenkels) en steunen (potten) goed recht op de zool van de schoen staan.
- d) De ijzers dienen van gelijke dikte te zijn. Het is nogal eens voorgekomen dat dit niet het geval was.
- e) Loop in de vierde plaats alle klinken na. Let erop dat ze goed afgewerkt zijn, zowel aan de onder- als aan de binnenkant.
- f) Het buiswerk waarin de ijzers (schenkels) bevestigd zijn. Dit buiswerk dient geheel dicht te zijn. Is dit niet het geval dan kan namelijk water in de buizen achterblijven met alle roestige gevolgen van dien.
- g) In de laatste plaats de uitvoering van de schoen. De schoen moet goed steun geven, deze steun wordt bereikt door de wijze waarop de schoendelen aan elkaar genaaid zijn. Bij goede schaatsen kun je de hakpartij voor een groot deel aan het model van je hiel aanpassen. Mocht namelijk bij het eerste en verdere gebruik blijken dat de hak open geschuurd wordt, dan kun je dit euvel waarschijnlijk zelf verhelpen. Maak de binnenkant van de schoen vochtig met aceton en kneed de hakpartij. Ga hiermee door totdat het leer soepel te bewegen is. Doe dan de schaatsen aan en druk de schoen in het model van je voet (hiel). Blijf zo een uur zitten. Doe daarna de schoen voorzichtig uit en laat hem 24 uur drogen.

De ijzers

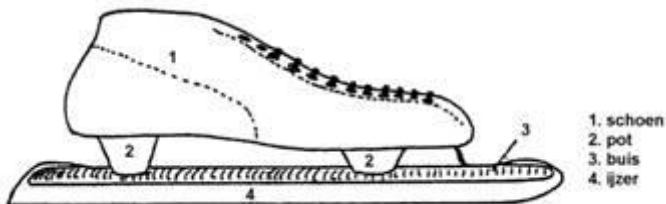
- a) Het glijvlak van de ijzers. De fietsenmaker en de smid waren bij uitstek de mensen die het in de ijsperiode druk kregen met het slijpen van schaatsen. Het aanbod bestond vooral uit houten schaatsen, die schuin werden geslepen. Het voordeel van deze methode is dat men er vrij lang op kan rijden alvorens weer naar voornoemde smid of fietsenmaker te moeten stappen. Het nemen van bochten met schaatsen die op deze wijze geslepen zijn, gaat alles, behalve van een leien dakje, daar de linkervoet zal slippen.

De houten schaatsen werden door de goede schaatsers ook al recht geslepen, zoals dat tegenwoordig met noren te doen gebruikelijk is.

Dit recht slijpen levert een recht vlak op dat we nodig hebben met het glijden. Door met het ene been af te zetten gaan we glijden op het andere been. Tijdens dit glijden zit ons gewicht recht boven het ijzer. Door de druk (van het gewicht) zal onder het ijzer het ijs smelten en op het dunne waterlaagje kunnen we nu glijden. Als we gaan glijden op een schuingeslepen schaats, snijden we in het ijs en remmen daarmee de snelheid. Door nu te zorgen dat aan het rechte vlak van de schaats aan beide zijden twee hoeken van 90° zitten, kunnen we goed afzetten en goed glijden. Door het steeds afzetten wordt deze hoek van 90° wat afgestompt en moeten we de schaatsen slijpen.

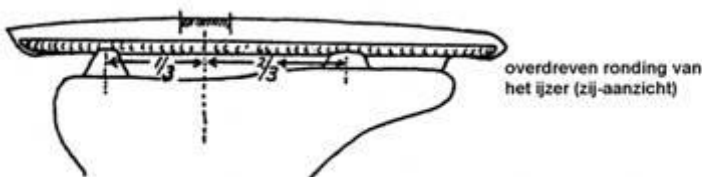

b) De ronding van de ijzers.

Zou men van opzij tegen goed geslepen schaatsen aankijken, dan valt op, dat de voor- en achterzijde van de ijzers lager liggen dan het midden. Met andere woorden: de schaats vertoont een ronding. In de praktijk betekent dit, dat de schaats één aanrakingsvlak met het ijs heeft.

Deze ronding is overal even sterk en dat betekent dat het een deel is van een cirkel, met een straal van ongeveer 22 meter. Door deze ronding kunnen we een lichte draaiing met onze schaatsen maken. (Met kunstschaatsen, waar de ronding veel sterker is, kan men dan cirkels en achten, etc. draaien). Het kunnen draaien met de schaats is nodig voor het sturen van de beweging en de balans. Wanneer wij lopen zetten we met het ene been achterwaarts af en duwen zo ons gewicht naar voren op het andere been. Bij het schaatsen heeft afzetten naar achteren geen effect want de schaats glijdt dan weg. We zetten, daarom zijwaarts af en om deze zijwaartse duw die ons lichaam dan krijgt op te vangen, draaien we de schaats waar we op glijden een beetje naar buiten. Dit wordt tijdens het glijden wat gecorrigeerd maar als we nu met dit been gaan afzetten draait de schaats weer iets naar buiten en zo kunnen we weer zijwaarts afzetten. We maken zo steeds een S-beweging met het rechterbeen en een omgekeerde S-beweging met het linkerbeen. Tijdens *het* glijden zal steeds een deel van de ronding het ijs raken. Dit stukje (2 à 3 cm) draagt ons dus en heet ook draagvlak. Als we voorover hangen zit het voor en boren we ons in het ijs in en hangen we achterover dan zit het achter; nu glijden we goed, vergelijk maar eens met een speedboot.

c) Het beste kunnen we dat stukje van de ronding als draagvlak gebruiken dat recht onder het zwaartepunt van ons lichaam zit en dat is op 1/3 van de achterpot of 2/3 van de voorste.

De aanwezigheid van de ronding wordt gecontroleerd

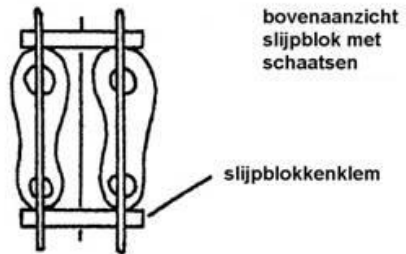
- (i) met een stalen liniaal (rij), door deze rij tegen het glijvlak van de ijzers te leggen
- (ii) door de ijzers met de glijvlakken op elkaar te zetten. De ronding is dan gelijkmatig als het aanrakingsvlak van voor naar achter "rolt", terwijl je de ene schaats over de andere van voor naar achter rolt.

Bevindt de ronding zich op de juiste wijze in de schaatsen dan zorgen we bij het slijpen voor een gelijkmatige druk met de steen over de gehele lengte van de glijvlakken. Een ronding is aan te brengen door de uiteinden van de schaatsen steviger te slijpen.

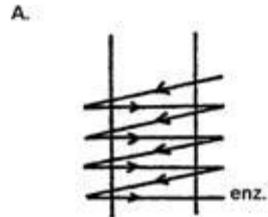
Het slijpen

a) Zet het slijpblok zo in elkaar, dat de merknamen naar binnen gericht zijn en neem vervolgens de tijd voor het vastzetten van de schaatser in het slijpblok.

1. Controleer of de schaatsen op dezelfde wijze vastgeklemd zijn: de achterpunten steken even ver buiten het blok, dit is gemakkelijk te zien door de slijpsteen tegen de achterkant van de ijzers te houden; de steen dient dan evenwijdig te lopen aan de klemmen van het slijpblok.

2. Controleer of de schaatsen even hoog in het blok zitten; is dit niet het geval dan worden de ijzers niet recht maar schuin geslepen. Dit is gemakkelijk te controleren door met de hoek van de polijstkant (dit is de gladde kant) van de slijpsteen een aantal wass streepjes over de schaatsen te trekken. Deze streepjes dienen over de gehele breedte (dikte) van de schaatsen te lopen.

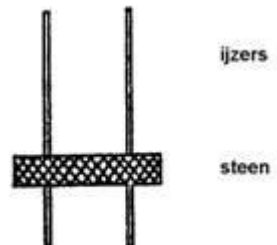
b) De slijpsteen

Deze steen heeft twee gebruikszijden:

1. de grove kant, waarmee het slijpwerk gedaan wordt
2. een gladde kant, waarmee na het grove werk de schaatsen worden gepolijst, dit in combinatie met het kleine wet- of braamsteentje

Zitten de schaatsen goed in het slijpblok, dan kunnen we overgaan tot het slijpen. Plaats het blok met de schaatsen recht voor je, terwijl de achterpunten van de schaatsen naar je toe wijzen. Houdt de steen met beide handen aan de uiteinden vast.

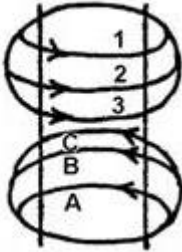
Tijdens het slijpen blijft de steen haaks op de ijzers, ook bij een schuine of ronddraaiende beweging.

Slijpbewegingen

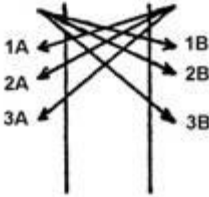
Volgens de pijlen de steen over de ijzers bewegen en daarna in tegenovergestelde richting

B.

Cirkel 1 - 4 x draaien
2 - 4x draaien
etc. iets over de helft dan van
achteren beginnen met
A - 4x draaien
B - 4x draaien
etc. tot iets over de helft

C.

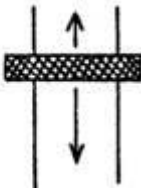

Beweging
1 A - 4x maken
1 B - 4x maken
2 A - 4x maken
etc. tot iets over de helft en dan van achteren
beginnen

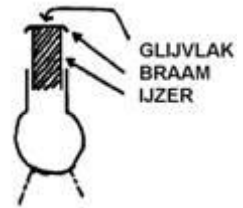
Steen steeds van voor naar
achter en terug etc.
Oppassen voor het hol maken
van de steen, dus niet steeds
op dezelfde plaats op de steen

D.

De bewegingen B en C overlappen steeds het midden.
Hiermee bewerken we de uiteinden wat meer en kunnen
zo de ronding veranderen indien nodig; dan de korte
beweging wat vaker of wat harder drukken. Nadat we
volgens beweging A, B of C de schaatsen hebben
geslepen gaan we de dwarse krasjes die zijn ontstaan zijn
op de ijzers wegslijpen, door met dezelfde kant van de
steen beweging D toe te passen. Door de slijpbeweging
gaat er een stukje af en een deel zal omkrullen naar opzij;
dit is de braam

Zijn de schaatsen voldoende grof geslepen dan nemen we het braamsteentje ter hand en bewegen dat langs de zijvlakken van de ijzers, zo, dat de braam weggeslepen wordt of naar boven gebogen.

Met behulp van de polijstkant van de grote slijpsteen herhalen we het slijpproces en het afbramen. Beweging D (= polijsten) en afbramen herhalen we zolang, totdat de braam afbreekt door het herhaaldelijke ombuigen. Daarna gaan we door met het polijsten der glijvlakken tot deze helemaal glad zijn, dus alle krasjes zijn verdwenen. De polijpsteen glijdt dan als het ware vanzelf over de ijzers. Gebruik ook bij dit polijsten de volle breedte van de steen, daar anders de steen voorzien gaat worden van groeven en uithollingen overdwars. De schaatsen zijn nu geslepen; ze kunnen uit het blok gehaald worden en zijn gereed voor gebruik.

Met de nagel controleren we het slijpen:

- door met de nagel op de zijkant van het ijzer te krabben kunnen we de braam voelen, of deze er is en of hij al afgebraamd is.
- door het oppervlak van de nagel schuin over de hoek van 90° te bewegen van de rand van het glijvlak naar beneden, kunnen we op een aantal plaatsen controleren of de schaats scherp is.

Het onderhoud van de slijpsteen.

Door het gebruik gaan de poriën van de steen vol zitten met slijpstof en ijzerdeeltjes. De steen moet daarom voortdurend uitgeborsteld worden met een staalborstel. De slijpsteen maken we van tijd tot tijd weer scherp en vlak door de steen over een glasplaat of ander hard en glad oppervlak, waarop carborundumkorrels of zand zijn gestrooid, te schuren.

Tot slot

We hebben hier geprobeerd aan te geven hoe schaatsen kunnen worden geslepen. Deze aanwijzingen zijn bedoeld voor de recreant of trimschaatser; wedstrijders houden er zo hun eigen methoden op na die al dan niet veel afwijken van hetgeen hierboven beschreven staat. Nog een ding: als je van het ijs komt, droog dan eerst je schaatsen goed af mee een doek, denk daarna pas aan jezelf. Ook heeft het weinig zin je gedroogde schaatsen in vochtige hoezen te stoppen. Haal ze in dat geval thuis zo snel mogelijk uit de hoezen en droog de schaatsen nogmaals goed af.

Bron: Sytse Faber en Eize Leenstra

Voor I.J.B.M. bewerkt door: Hennie Pul & René van Dorresteijn